Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2024-0000301597

Datum
29 april 2024

Opgesteld door
[redacted]

Samengewerkt met
RVB, FEZ

Bijlage(n)
1

Aan de minister
Van de directeur-generaal Ruimtelijke Ordening

nota

Beslisnota bij kamerbrief over inzet BZK-portefeuille

Aanleiding

Er is behoefte aan actualisatie van het kader voor de handelswijze rondom het beheer van de agrarische gronden waarvan BZK eigenaar is. U heeft in diverse documenten aan de Tweede Kamer (waaronder de brief over modernisering van het grondbeleid) aangekondigd hierover een brief te zullen sturen. Een eerder concept van deze brief is in december met u besproken. Toen was er nog geen duidelijkheid over de financiële mogelijkheden om het RVB opdracht te geven agrarische gronden te verwerven. Inmiddels is die duidelijkheid er wel (en zijn daarover ook afspraken met LNV gemaakt). De TK-brief met het nieuwe kader kan daarom nu verzonden worden.

Geadviseerd besluit

- Instemmen met verzending van de brief.
- Instemmen met meenemen van de financiële gevolgen (die ontstaan door in te zetten op verduurzaming van de portefeuille) bij de totale raming van de pachtopbrengsten voor BZK.
- Nader af te wegen of het nodig is de brief via de MR te geleiden of dat (vanwege brede afstemming die reeds plaats heeft gevonden) volstaan kan worden met mededeling in de MR.

Kern

De brief maakt duidelijk dat voor de agrarische gronden in bezit van BZK (hierna: de BZK-portefeuille) naast het uitgangspunt van goed vermogensbeheer ook geldt dat deze nodig zijn om het beleid voor de fysieke leefomgeving te ondersteunen. Dit kan door (a) meer te sturen op de invulling van het agrarisch gebruik, (b) de gronden beschikbaar te stellen als compensatiegrond zodat agrariërs die elders moeten wijken voor een nieuwe functie hun bedrijf voort kunnen zetten op BZK-grond en (c) de gronden in te zetten voor nieuwe functies (waarbij ze dus geruild of verkocht worden).

De brief expliceert wat beide uitgangspunten betekenen voor de werkwijze, dat wil zeggen de handelingen die het RVB moet verrichten, met betrekking tot de BZK-portefeuille. Dit geeft aan een ieder (zoals pachters maar bijvoorbeeld ook de beleidsdepartementen) duidelijkheid wat men kan en mag verwachten van het RVB en wat daarvoor nodig is. De bijstelling van het kader vereist in sommige gevallen ook een meer actieve rol van BZK/RO zelf, bijvoorbeeld als er geprioriteerd moet worden.

De in de brief voorgestelde verduurzaming van de BZK-portefeuille (door bij de uitgifte van pachtcontracten strikter te sturen) heeft een beperkt negatief effect op de omvang van de jaarlijkse pachtopbrengsten die op artikel 9 van de BZK begroting worden ontvangen. Het effect is lastig te ramen (en zal jaarlijks worden gemonitord), maar zal naar verwachting op een termijn van circa zes jaar groeien naar maximaal 0,5 mln. euro per jaar (op een totale ontvangst van circa 45 mln. euro per jaar). Het effect zou ook beduidend kleiner kunnen zijn. Daar tegenover staat dat het aannemelijk lijkt dat de waarde van de gronden stijgt. U wordt gevraagd akkoord te gaan om dit beperkte verlies van ontvangsten bij de jaarlijkse bijstelling van de prognoses te dekken binnen de ontvangstenraming van de ingebruikgevingen op artikel 9.

De hoofdlijnen en achtergronden van de brief zijn besproken met alle betrokken beleidsdepartementen. De brief is ambtelijk afgestemd met LNV (met name vanwege de passages over biologische landbouw, het pachtbeleid en de aankoop van gronden), I&W (vanwege water en bodem sturend), Financiën en met andere eigenaren van agrarische gronden binnen het Rijk, i.c. Rijkswaterstaat en Defensie. Vanwege het in de brief benoemen van met LNV gemaakte afspraken over afstemming bij aankoop van gronden is de brief ook voorgelegd aan en geaccordeerd door de ministers van LNV en voor Natuur en Stikstof.

Hoewel er dus reeds uitvoerig is afgestemd met de direct betrokkenen, zou het gewenst kunnen zijn, vanwege de politieke gevoeligheid van alles wat met agrarisch grondgebruik en aankopen van agrarische gronden heeft te maken, de brief in de MR te bespreken. Aan de andere kant kan gesteld worden dat deze brief, die over de eigen BZK-portefeuille gaat, grotendeels een verdere uitwerking is van de brief over de taakverbreding van het RVB van maart 2023, die wel reeds via de MR is gegaan. Geleiding via de MR leidt wel tot verdere vertraging in verzending van de brief aan de Tweede Kamer. Alternatief is te volstaan met een mededeling in de MR.

Toelichting

Algemeen
BZK is materieel beheerder (= economisch eigenaar) van een portefeuille met agrarische gronden, die thans circa 41.000 hectare bevat. De uitvoering van het beheer gebeurt door het Rijksvastgoedbedrijf. Ontvangsten uit verkopen en verpachtingen van deze portefeuille zijn voor BZK. Er is behoefte aan een nieuw kader voor dit beheer nu de ruimtelijke dynamiek en te maken keuzes groter en dringender zijn dan in het verleden. De gronden kunnen een rol spelen bij het realiseren van de BZK-doelen zoals opgenomen (gaan worden) in de NOVI/Nota Ruimte en bijbehorende nationale programma's.
In afstemming met het RVB is bijgaande brief opgesteld voor de Tweede Kamer. In de bijlagen bij de brief is de achtergrond geschetst van de portefeuille en zijn de (wijzigingen in) de belangrijkste handelingen die het RVB met de gronden dient te verrichten verder uitgewerkt.

Sturen op invulling agrarisch gebruik
De brief geeft nadere invulling aan (de voorbeeldrol van BZK bij) het uitgangspunt dat water en bodem meer sturend moeten zijn voor het gebruik van het land. In dat kader wordt onder meer ingezet op 'biologisch, tenzij'. Dat wil zeggen dat het RVB gronden in de portefeuille die vrij komen en die niet op afzienbare termijn

een andere functie krijgen in principe (lees: als de vraag in de betreffende regio naar verwachting voldoende groot is) alleen voor biologisch teelt beschikbaar stelt. In de gevallen dat biologische teelt niet mogelijk is, zal het RVB de verduurzaming van de portefeuille op een alternatieve manier bevorderen. Namelijk door stapsgewijs het voordeel te vergroten dat agrariërs kunnen krijgen indien zij bij hun inschrijving op een aangeboden pachtcontract beschikken over een duurzaamheidscertificaat.

Compensatiegronden aankopen
In lijn met de eerdere brief over de taakverbreding van het RVB worden de mogelijkheden verruimd om gronden uit de portefeuille te gebruiken als compensatiegrond. Dat is grond die aan agrariërs beschikbaar wordt gesteld om hun bedrijf voort te kunnen zetten als zij (geheel of gedeeltelijk) grond kwijt raken omdat die nodig is voor een nieuwe functie. Door de toegenomen ruimtelijke dynamiek (en dus wijziging van ruimtelijke functies) is hier steeds meer behoefte aan. Dit maakt ook dat soms meerdere partijen hetzelfde perceel willen hebben om in te kunnen zetten. De brief bevat een leidraad om in dergelijke gevallen te kunnen prioriteren.

De voorraad compensatiegrond in de BZK-portefeuille is beperkt en neemt steeds verder af door de toenemende vraag. Eerder is al besloten dat het RVB daarom in opdracht van BZK ook agrarische gronden moet gaan verwerven. In deze brief is uitgewerkt:

- aan welke criteria de gronden moeten voldoen om in aanmerking te komen om gekocht te worden,
- hoe dit wordt gefinancierd en
- hoe de afstemming met LNV plaatsvindt (o.m. omdat het RVB in opdracht van LNV ook gronden koopt voor de Nationale Grondbank).

Er is voor gekozen, mede door de beperkte omvang van het beschikbare budget, om bij het kopen voor de BZK-portefeuille een passieve verwervingsstrategie te volgen (dus alleen aankopen op basis van aan het RVB aangeboden grond, bijvoorbeeld van pachters die willen stoppen en dan ook hun eigendom aanbieden) en om LNV een rol te geven bij de toets of de gronden niet nodig zijn voor de realisatie van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

Politieke context
De brief sluit aan bij diverse aangenomen TK-moties, met name waar het gaat om de verduurzaming van de portefeuille. Verder geeft de brief invulling aan de voorbeeldrol die regelmatig van het Rijk wordt gevraagd. Door het (breder) beschikbaar stellen van compensatiegronden maakt BZK het mogelijk dat agrariërs niet hoeven te stoppen met hun bedrijf als zij wegmoeten van een bepaalde plek.

Wijzigingen t.o.v. eerdere versie
Belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de versie die eerder met u is besproken, zijn:

- Concretere stappen met betrekking tot verduurzaming van de portefeuille door maximaal in te zetten op biologische landbouw en duurzamere bedrijfsvoering sterker te stimuleren;
- Verwerking financiële afspraken over toekomstige aankoop van agrarische gronden (onderdeel geworden van besluitvorming over de Voorjaarsnota) en procesafspraken met LNV;

- Schrappen bijlage met verzameling beleidsuitspraken (gebaseerd op bestaande nota's/programma's van de diverse departementen) die in plaats daarvan onderdeel wordt van de jaarlijkse beleidsbrief van BZK aan het RVB;
- Verbetering van de leesbaarheid.

Uitvoering
Na verzending van de brief naar de Tweede Kamer zijn nog diverse vervolgacties nodig, waaronder:

- Opstelling document waarin de opdracht van BZK aan het RVB voor de aankoop van gronden en de bijbehorende voorwaarden verder wordt uitgewerkt;
- Uitwerking werkproces voor de LNV-toets op de aankoop van gronden;
- Nadere uitwerking rol- en taakverdeling tussen FEZ, RO en RVB.

Communicatie
Het RVB geeft actief voorlichting aan (potentiële) pachters om hen het hoe en waarom van de verduurzaming van de portefeuille duidelijk te maken en daarmee het effect zo groot mogelijk te doen zijn.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
N.v.t.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	TK-brief Strategische inzet BZK-gronden voor nationale beleidsdoelen	